

Landau formulė su svoriu

Audrius KACĖNAS* (VU)

el. paštas: audrius.kacenas@maf.vu.lt

Tarkime $\zeta(s)$ yra kompleksinio kintamojo $s = \sigma + it$ Rymano dzeta funkcija, kuri kompleksinėje pusplokštumėje $\sigma > 1$ apibrėžiama eilute

$$\zeta(s) = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n^s}$$

ir likusioje srityje pasinaudojus analiziniu pratėsimu. Žinoma, kad visi funkcijos $\zeta(s)$ kompleksiniai nuliai $\rho = \beta + i\gamma$ guli srityje $0 < \beta < 1$. Jeigu teisinga Rymano hipotezė, tada visiems kompleksiniams nuliams $\beta = 1/2$. Garsi Landau [1] formulė tvirtina, kad kiekvienam fiksuotam $x > 1$ turime

$$\sum_{0 < \gamma \leq T} x^{\rho} = -\frac{T}{2\pi} \Lambda(x) + O(\log T),$$

kai $T \rightarrow \infty$; kur $\Lambda(x) = \log p$, jeigu $x = p^k$ ir $\Lambda(x) = 0$, jeigu $x \neq p^k$.

Mūsų uždavinys yra įrodyti šią teoremą

Teorema. Tarkime $x > 1$ fiksuotas realus skaičius, ρ – Rymano dzeta funkcijos kompleksinis nulis. Tada, kai $\delta \rightarrow 0_+$, turime

$$\sum_{\rho, \gamma > 0} x^{\rho} e^{i\delta \rho} = -\frac{\Lambda(x)}{2\pi\delta} + O(\log \delta).$$

Išvada. Galiojant teoremos sąlygoms ir priėmus teisingą Rymano hipotezę, turime

$$\sum_{\gamma > 0} x^{i\gamma} e^{-\delta\gamma} = -x^{-\frac{1}{2}} \frac{\Lambda(x)}{2\pi\delta} + O(\log \delta).$$

---

*Mokslinį darbą remia Lietuvos Mokslo ir studijų fondas.

Teoremos įrodymas. Tarkime $x, T > 1$ ir T nėra $\zeta(s)$ kompleksinio nulinio ordinatė. Nagrinėsime kontūrinį integralą

$$I = \frac{1}{2\pi i} \left(\int_{2+i}^{2+iT} + \int_{+2+iT}^{-1+iT} + \int_{-1+iT}^{-1+i} + \int_{-1+i}^{2+i} \right) \frac{\zeta'(s)}{\zeta(s)} x^s e^{i\delta s} ds \quad (1)$$

Pastebėsime, kad visiems kompleksiniams $\zeta(s)$ nuliams turime $\gamma > 14$, taigi remiantis Rezi-diumų teorema, galime tvirtinti, kad

$$I = \sum_{0 < \gamma \leq T} x^\rho e^{i\delta \rho}. \quad (2)$$

Norint gauti sumos (2) asimptotiką, turime įvertinti visus keturis formulės (1) integralus. Iš pradžių nagrinėkime integralą

$$I_1 = \frac{1}{2\pi i} \int_{2+i}^{2+iT} \frac{\zeta'(s)}{\zeta(s)} x^s e^{i\delta s} ds. \quad (3)$$

Žinoma, kad absoliutaus konvergavimo srityje

$$\frac{\zeta'(s)}{\zeta(s)} = - \sum_{n=2}^{\infty} \Lambda(n) n^{-s}.$$

Įstatydami šią išraišką į integralą (3) ir integruodami panariui, gauname

$$\begin{aligned} I_1 &= - \sum_{n=2}^{\infty} \Lambda(n) \left(\frac{x}{n}\right)^2 e^{2i\delta} \left(\frac{1}{2\pi} \int_1^T \left(\frac{x}{n}\right)^{it} e^{-\delta t} dt \right) \\ &= -e^{2i\delta} \Lambda(x) \frac{1}{2\pi\delta} (e^{-\delta} - e^{-\delta T}) + O\left(\sum_{\substack{n=2 \\ n \neq x}}^{\infty} \Lambda(n) \frac{1}{n^2} \right) \\ &= -e^{2i\delta} \Lambda(x) \frac{1}{2\pi\delta} (e^{-\delta} - e^{-\delta T}) + O(1). \end{aligned} \quad (4)$$

Pastebėkime, kad šioje vietoje naudojoms prielaida, jog $x > 1$ yra fiksuotas. Panašiu būdu įvertinsime integralą

$$I_3 = \frac{1}{2\pi i} \int_{-1+i}^{-1+iT} \frac{\zeta'(s)}{\zeta(s)} x^s e^{i\delta s} ds. \quad (5)$$

Turėsime naudotis Rymano dzeta funkcijos funkcionaline lygtimi

$$\pi^{-\frac{s}{2}} \Gamma\left(\frac{s}{2}\right) \zeta(s) = \pi^{\frac{s-1}{2}} \Gamma\left(\frac{1-s}{2}\right) \zeta(1-s). \quad (6)$$

Atlikdami integrale (5) kintamojo pakeitimą $s = 1 - z$, gauname

$$I_3 = \frac{1}{2\pi i} \int_{2-i}^{2-iT} \frac{\zeta'}{\zeta}(1-s) x^{1-s} e^{i\delta(1-s)} ds. \quad (7)$$

Imdami (6) lygybės abiejų pusių logaritmines išvestines ir naudodamiesi Stirlingo formule, turime, kad

$$-\frac{\zeta'}{\zeta}(1-\sigma+it) = \frac{\zeta'}{\zeta}(\sigma-it) + \log \frac{t}{2\pi} + O\left(\frac{1}{t}\right),$$

kur $t > 1$. Įstatydami paskutinę lygybę į (7) randame, kad

$$I_3 = \frac{x^{-1} e^{-i\delta}}{2\pi} \int_1^T x^{it} \frac{\zeta'}{\zeta}(2-it) e^{-\delta t} dt + \frac{x^{-1} e^{-i\delta}}{2\pi} \int_1^T x^{it} e^{-\delta t} \log \frac{t}{2\pi} dt + O\left(\int_1^T \frac{1}{t} e^{-\delta t} dt\right). \quad (8)$$

Pasinaudodami funkcijos $\frac{\zeta'}{\zeta}(2-it)$ Dirichlė eilutės išraiška ir integruodami panariui, gauname, kad pirmas (8) lygybės integralas yra aprėžtas dydžiu

$$\ll \sum_{n=2}^{\infty} \frac{\Lambda(n)}{n^2 \log n} \ll 1.$$

Akivaizdu, kad antrasis lygybės (8) integralas neviršija $O\left(\log \frac{1}{\delta}\right)$, kai $T \rightarrow \infty$. Liekamasis (8) narys trivialiai neviršija $O(1)$. Taigi, priimdami prielaidą, kad $T \rightarrow \infty$ ir $x > 1$ fiksuotas, turime

$$I_3 = O(\log \delta). \quad (9)$$

Trečias integralas iš formulės (1)

$$I_4 = \int_{-1+i}^{2+i} \frac{\zeta'}{\zeta}(s) x^s e^{i\delta s} ds = O(1), \quad (10)$$

nes funkcija $\frac{\zeta'}{\zeta}(s)$ duotoje atkarpoje yra aprėžta.

Liko įvertinti integralą

$$I_2 = \int_{2+iT}^{-1+iT} \frac{\zeta'(s)}{\zeta(s)} x^s e^{i\delta s} ds.$$

Naudosimės įverčiu

$$\frac{\zeta'(s)}{\zeta(s)} = \sum_{|\gamma-T|<1} \frac{1}{s-\rho} + O(\log T).$$

Pagal išankstinį pasirinkimą T nebuvo kompleksinio $\zeta(s)$ nulio ρ ordinatė, bet jis gali būti kiek norima artimas kažkuriam ρ . Kad to išvengtų, konstruojame kontūrinį integralą

$$\int_{2+iT}^{-1+iT} \frac{x^s}{s-\rho} e^{i\delta s} ds = -2\pi i x^\rho e^{i\delta \rho} u(\rho) + \left(\int_{2+iT}^{2+i(T+2)} + \int_{2+i(T+2)}^{-1+i(T+2)} + \int_{-1+i(T+2)}^{-1+iT} \right) \frac{x^s}{s-\rho} e^{i\delta s} ds,$$

kur $u(\rho) = 1$, jeigu $T < \gamma < T+1$, ir $u(\rho) = 0$ visur kitur. Pastebėję, kad nulių skaičius srityje $T < \gamma < T+1$ yra $O(\log T)$ ir, kad funkcija $e^{i\delta \rho}$ yra aproksimuojanti, kai $T \rightarrow \infty$, gauname

$$I_2 = O(1). \tag{11}$$

Taigi, leisdami $T \rightarrow \infty$, iš formulių (1), (2), (4), (9), (10) ir (11) išvedame, kad

$$\sum_{\rho: \gamma > 0} x^\rho e^{i\delta \rho} = -\frac{\Lambda(x)}{2\pi\delta} + O(\log \delta),$$

čia mes pasinaudojome prielaida, kad $\delta \rightarrow 0_+$. Jeigu priimsime teisingą Rymano hipotezę, tada $\rho = \frac{1}{2} + i\gamma$ ir

$$\sum_{\gamma > 0} x^{i\gamma} e^{-\delta\gamma} = -\frac{\Lambda(x)}{2\pi\delta} x^{-\frac{1}{2}} + O(\log \delta).$$

Teorema įrodyta.

Literatūra

- [1] E. Landau, Über die Nullstellen der Zetafunction, *Math. Annalen*, **71**, 548–564 (1911).

Landau formula with a weight

A. Kačēnas

The Landau formula with a weight was considered. The explicit asymptotic formula for the concrete weight was proved.